

Said Nursi'nin 4 Ağustos 1919'da Kürdistan Teali Cemiyetinden bazı kimselerle, İstanbul'da bulunan Amerikan İnceleme Kurulunu (King-Crane Komisyonu) ziyaret ederek, birtakım siyasi isteklerde bulunduğu iddia ediliyor. Bu doğru mudur?

Paris Barış Konferasında Milletler Cemiyetinin, manda yönetimi ile ilgili maddesine dayanarak bir komisyon görevlendirilmesine karar verilmesi üzerine, A.B.D.'nin Dr.Henry Churchill King ve Charles R.Crane başkanlığında oluşturduğu komisyon 3 Haziran 1919'da İstanbul'a geldi.¹

King-Crane Komisyonu'nun Türkiye'ye gelmesi İstanbul kamuoyunu ciddi şekilde meşgul ediyordu. Öyle ki daha İstanbul'a gelmeden yaptığı açıklamalar gazetelerde yer buluyordu.² İstanbul'a geldikten sonra attığı her adım takip ediliyor, yaptığı her faaliyet gazetelerde haber oluyor, kiminle, hangi gün, saat kaçta görüşeceği dahi kesin olarak biliniyor, gazetelerde kamuoyuyla paylaşıyordu.

"King-Crane" adıyla anılan Amerikan Komisyonu; 31 Temmuz 1919'da Amerikan Yüksek Komiserliğinde, çeşitli parti ve derneklerin Amerikan mandacılığı konusunda görüşlerini almaya başladı.³ Bu cümleden olarak 4 Ağustos 1919'da Kürt Teali Cemiyeti Mr. Crane ve arkadaşları tarafından kabul edildiler. Henüz görüşme gerçekleşmeden, görüşmeye kimlerin katılacağı ve gün içinde ne zaman yapılacağı 4 Ağustos 1919'un sabahında gazetelerde yazıyordu.

İşte henüz görüşme olmadan bile, görüşmede kimlerin bulunacağını ayan beyan ortaya koyan Vakıf gazetesinin 4 Ağustos 1919 tarih ve 635 sayılı nüshasındaki haber:

"Dün aldığımız malumata göre, Amerika Heyeti bugün öğleden evvel ve öğleden sonra birçok fırkalar ve cemiyetler mümessillerini tekrar kabul edeceklerdir."

Kürdistan Teali Cemiyeti

Bunlar meyanında Kürdistan Teali Cemiyeti mümessilleri de ilk defa olmak üzere kabul ve istima olunacaktır (dinlenecektir). Ayandan Seyid Abdülkadir Efendi'nin riyaset etmekte olduğu bu cemiyet, mümessil olmak üzere, Polis Müdürü sabıkı Halil, doktor Şükrü Mehmed ve sabık sefaret katiplerinden (eski elçilik katiplerinden) Babanzade Şükrü Beyleri mümessil intihap etmiştir(seçmiştir)."

4 Ağustos 1919 tarihli Vakit gazetesinde haberin olduğu kısım

Fotoğrafın altında geçen not: "Amerika Heyeti tarafından istima edilecek olan sabık Polis Müdürü Halil Bey"

İşte görüşmeden bir gün önce (3 Ağustos 1919) alınan istihbarat sonucu, Vakit gazetesi 4 Ağustos tarihinde, Kürdistan Teali Cemiyetinin görüşmeye katılmak için eski Polis Müdürü Halil, Doktor Şükrü Mehmet (Sekban) ve Babanzade Şükrü Beyleri mümessil(temsilci) olarak seçtiğini duyuruyordu.

Amerikan İnceleme Kurulunun Kürdistan Teali Cemiyeti temsilcileri ile görüşmesinin ertesi günü olan 5 Ağustos 1919'da yine bir çok gazetenin gündeminde "Amerikan İnceleme Kurulu" ve bir gün önce görüşmüş olduğu Kürdistan Teali Cemiyeti vardı.

5 Ağustos 1919 tarih 636 sayılı nüshasında Vakit Gazetesi haberi şöyle veriyordu:

"Amerika Heyetinin Faaliyeti Devam Ediyor."

"Heyet Dün Kürt Teali Cemiyeti murahhaslarını dinledi."

"Amerika Tahkik Heyeti" dün saat 10'da Kürdistan Teali Cemiyeti namına Polis Müdürü sabıki Halil, doktor Şükrü Mehmet ve sefaret katiplerinden

Babanzade Şükrü Bey'den mürekkep bir heyeti kabul etmiştir. Tahkik heyeti bu zevata temayülat-ı siyasilerine dair sual sormamış, yalnız memleketlerindeki iaşe ve ibate ihtiyacatı, başlıca yollar ve vesaiti nakliye hakkında izahat almakla iktifa etmiştir."

5 Ağustos 1919 tarihli Vakit gazetesinde haberin olduğu kısım

Fotoğrafın altında: Amerika Tahkik Heyeti tarafından istima edilen Kürt Teali Cemiyeti murahhaslarından Babanzade Şükrü Bey

Görüldüğü gibi, görüşmeye katılan isimler bir tarafa, görüşmenin yapıldığı saat bile kesin olarak gazetelerde kamuoyuna duyuruluyor, görüşmede bulunan tanınmış kişilerin fotoğrafı veriliyordu.

5 Ağustos 1919 tarihli Zaman gazetesi de Amerika Heyeti ile Kürdistan Teali Cemiyetinin görüşmesini manşetten duyuruyordu:

"Amerika Heyeti Nezdinde Kürt Teali Cemiyeti"

"Amerika Heyeti Tahkikiyesi dün sabah saat 10.00'da Kürt Teali Cemiyeti murahhaslarını istima eylemiştir. Murahhasları Polis Müdürü sabık Halil Bey ile doktor Şükrü Mehmet(Sekban), Babanzade Şükrü Beylerden mürekkep bulunmaktaydı."

5 Ağustos 1919 tarihli Zaman gazetesinde haberin olduğu kısım

Fotoğrafın altında: Musevi Heyeti mümessilleri Amerika sefarethanesinde çekilirken

Bediüzzaman Said Nursi'nin bu toplantıya katılmadığını; tarih bilimi için en önemli belgelerden olan gazetelerle ispat ederken, hiçbir tarihi vesikaya dayanmadan, toplantıda Bediüzzaman'ın olduğunu iddia edenlere şu soruyu sormak gerekir: İddia ettiğiniz gibi, Bediüzzaman toplantıya katılmış olsaydı; toplantıya kimlerin katıldığını ihtilafsız biçimde halka duyurup, katılımcıların fotoğraflarını veren, toplantının

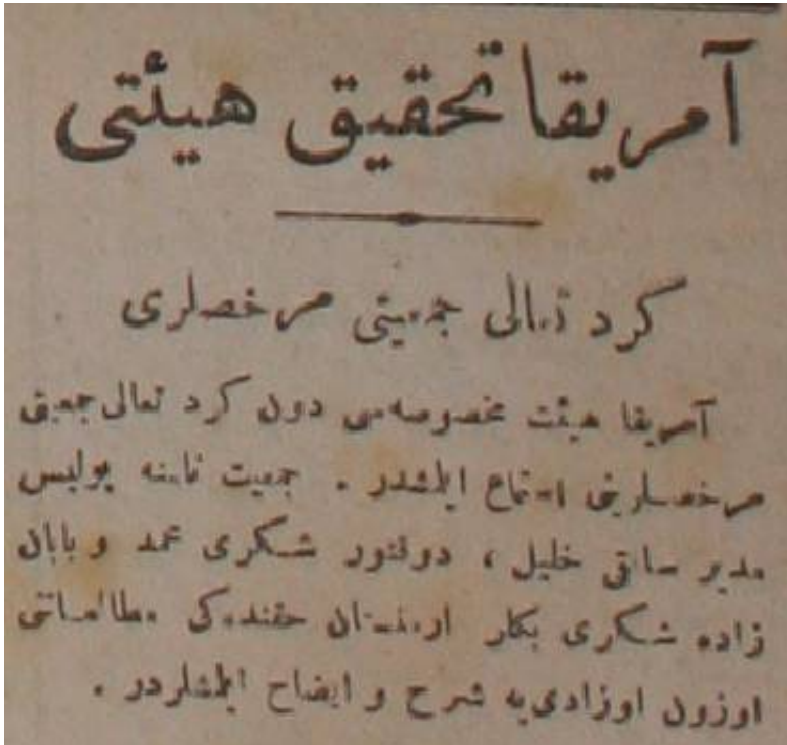
yapılış saati dahil olmak üzere toplantı hakkındaki tüm detaylarını bilip haber yapan gazeteler; İstanbul'daki en gözde kuruluşlardan birinde -Darü'l Hikmeti'l-İslamiye'de- görev yapan ve altı yıl aradan sonra İstanbul'a ayak basışı bile basında haber olmuş olan Bediüzzaman'ın, toplantıya katıldığını duyurup, fotoğrafıyla beraber neden haber yapmadılar? Müddeiler bu soruya cevap veremeyedsunlar, biz başka gazetelerin verdiği haberleri takip etmeye devam edelim.

5 Ağustos 1919 tarihli İkdam gazetesi Amerikan İnceleme Kurulu ile Kürdistan Teali Cemiyeti arasındaki bu görüşmeden şu şekilde bahsetmektedir.

"Amerika Tahkik Heyeti

Kürt Teali Cemiyeti Murahhasları"

"Amerika Heyeti mahsusası dün Kürt Teali Cemiyeti murahhaslarını istima eylemiştir. Cemiyet namına Polis Müdürü sabık Halil, doktor Şükrü Mehmet (Sekban) ve Babanzade Şükrü Beyler Ermenistan hakkındaki mütalaatını uzun uzadıya şerh ve izah eylemişlerdir."

Kürdistan Teali Cemiyeti hakkında kapsamlı bir çalışma yapmış olan önemli tarihçilerden Tarık Zafer Tunaya "Türkiyede Siyasal Partiler" isimli kitabının 1. cildinde İkdam gazetesinin bu sayısını kaynak göstererek toplantıya katılan kişileri; Eski Polis Müdürü Halil Bey, Dr. Şükrü Mehmet (Sekban) bey, Babanzade

Hüseyin Şükrü Bey şeklinde sıralamıştır.⁴

Evet, bütün bu tarihi vesikalar* sıralandığında ortaya çıkan kesin gerçek şu ki, **Bediüzzaman'ın bu toplantıyla hiç bir ilgisi yoktur**. Toplantıya katılan isimler dönemin gazetelerin ittifakla haber verdiği gibi; eski Polis Müdürü Halil, Dr. Şükrü Mehmet (Sekban) ve Babanzade Şükrü Bey'lerdir.

Bediüzzaman'ın bu toplantıyla hiç bir ilgisi olmadığını tarihi belgelerle ispatladıktan sonra; müddeilerin iddialarına kaynak olarak gösterdikleri eserin, tarih açısından itibarsızlığını ispat edelim.

Yeri geldiğinde tek bir gazetenin verdiği haberi baş tacı yapıp kendilerine dayanak oluşturan müddeilerin, mesele Bediüzzaman olunca, bunca gazeteyi bir kenara bırakıp, dayandıkları çürük duvar sadece bir hatıradır. Evet, bu toplantıya katılanlar arasında Bediüzzaman'ın olduğunu iddia eden bütün eserler kaynak olarak Kadri Cemil Paşa'nın "**Doza Kürdistan (Kürdistan Davası)**" isimli hatıra kitabını göstermektedirler.

Bu kitabı yayına hazırlayarak, notlayan kişinin Mehmet Bayrak olduğunu dikkatlere sunarak; üzerinde yapacağımız değerlendirmenin net bir şekilde görünmesi için kitapta geçen ifadeleri aynen aktarıyoruz:

"Yapılan yönetim kurulu seçiminde aşağıda isimleri verilen kişiler seçilmişlerdi.

*Birinci Başkan -Şemdinanlı Seyit Ubeydullah Efendi'nin oğlu Ayan Meclisi (Senato) üyesi **Seyit Abdülkadir** Efendi*

*Birinci Başkan Vekili-Botan emirlerinden **Bedirxani Emin Ali Bey***

*İkinci Başkan Vekili-Süleymaniyeli eski Dışişleri Bakanı Said Paşa'nın oğlu Tümen Komutanı **Fuad Paşa***

*Genel Sekreter-Kurmay Subaylıktan Emekli Tümen Komutanı **Hamdi Paşa***

*Muhasebeci- Seyit Abdülkadir Efendi'nin oğlu **Seyit Abdullah***

Üye-Dersimli Miralay Halil Bey

Üye-Miralay emeklisi Bedirxani M.Ali Bey

Üye-Emekli Askeri Kaymakam Süleymaniyeli M. Emin Bey

Üye-Ulemadan Hoca Ali Efendi

Üye-Medrese hocalarından Arvaslı Şefik Efendi

Üye-Tercüman Gazetesi Başyazarı Babanzade Şükrü Bey

Üye-Babanzade Fuat Bey

Üye-Tüccar Fethullah Efendi

Üye-Profesör Doktor Şükrü Mehmet Bey (Sekban)

Cemiyet Yönetim Kurulu seçilen bu kişiler İstanbul'da bulunan Amerikan, İngiliz, Fransız komiserlerini ziyaret ederek, Kürt milli taleplerini iletmekteydiler. Amerikan Komiseri ile yaptıkları bir toplantıda Kürtler adına **Seyid Abdülkadir Efendi, Bedirhani Emin Ali Bey, Bediüzzaman Molla Said, Doktor Şükrü Mehmet Bey** uzun bir beyanatta bulunarak harita üzerinde Kürdistan sınırını belirterek, denizlerde bir çıkışlarının bulunmasının önemini açıklamıştır. Amerikan komiserinin Kürdistan'ın büyük bir kısmını içeri alan bir Ermenistan oluşturulmasına karar verildiğini söylemesi üzerine, Bediüzzaman cevaben '**Kürdistan, eğer deniz sahilinde olsaydı, deniz zırhlılarınızla belki bu kararı tatbik edebilirdiniz. Fakat Kürdistan dağlarına deniz zırhlıları çıkamaz. Bu kararınız da tatbik edilemez.**' demişti."

"Amerika'nın, Kürt milli haklarının sağlanmasına yardımcı olması istenince, Amerikan komiseri '**Sen kendine yardımcı ol, Allah da sana yardım eder.**'cevabını vermiş ve toplantı bitmişti. "(Zinar Silopi,1969, s.57)

Kadri Cemil Paşa'nın (Zinar Silopi) yazdıklarını aynen aktardıktan sonra tahlile başlayalım.

Birincisi; Zinar Silopi'nin toplantı ile ilgili bildikleri tamamen yanlıştır. Zira toplantıya Dr. Şükrü Mehmet Bey ile birlikte Bediüzzaman, Bedirhani Emin Ali ve Seyit Abdülkadir'in katıldığını söylemiş, toplantıya katılan Babanzade Şükrü Bey ve eski Polis Müdürü Halil'i zikretmemiştir. Yukarıda ispat edildiği gibi toplantıya ne Bediüzzaman ne Bedirhani Emin Ali ne de Seyit Abdülkadir katılmamıştır. Eğer Kadri Cemil Paşa toplantıya katılmış kişileri tek tek zikredip, bunlarla beraber Seyit Abdülkadir, Bedirhani Emin Ali ve Bediüzzaman'ı saymış olsaydı, "gazetelere sadece bu üç kişi yansımış" türünden tevillerle Zinar Silopi'nin verdiği bilgiler bir derece anlaşılabilirdi. Ancak Zinar Silopi'nin toplantıya katılanları katılmamış, katılmayanları da katılmış göstermesi, toplantı hakkındaki bilgilerinin yanlış olduğunu gösteriyor.

İkincisi; Zinar Silopi yönetim kuruluna seçilmiş kişileri zikrettikten sonra; Amerikan, İngiliz, Fransız komiserliklerini, yönetim kuruluna seçilen bu kişilerin ziyaret ettiğini ifade ediyor. Halbuki Zinar Silopi yukarıda saydığı yönetim kurulu listesinde Bediüzzaman'ın adını zikretmemektedir. Yani aynı paragraf içinde komiserlikleri

ziyaret edenlerin Yönetim Kuruluna seçilen bu kişiler olduğunu söyledikten sonra, yukarıda verdiği Yönetim Kurulu listesinde adı geçmeyen Bediüzzaman'ı da ziyaret edenler arasına alması, sırayla kurduğu iki cümle arasında bile kendiyile çeliştiğini gösterirken, Zinar Silopi'nin bu konuda verdiği bilgilerin tutarsızlığını gözler önüne seriyor.

Üçüncüsü; Zinar Silopi toplantının nasıl bittiğine dair aktardığı detaya göre, Kürtler Amerika'dan "*Kürt milli haklarına dair*" bir istekte bulununca, Amerikan komiseri olumsuz cevap vermiş ve toplantı bitmişti. *Acaba o ana kadar Kürtler Amerikalı komiserle hangi konuları görüşüyorlardı da konu "Kürtlerin milli hakkına" gelince komiser olumsuz cevap veriyor ve toplantı bitiyordu?* Halbuki Zinar Silopi aynı paragrafta yapılan bu toplantıların "*Kürt Milli taleplerini iletme*" üzerine olduğunu söylememiş miydi? Yapılan bu toplantılarda Kürt milli haklarının komiserlere iletildiğini söyleyen Zinar Silopi; komiserden Kürt Milli haklarının sağlanması için yardım istendikten sonra komiserin olumsuz cevabını aktarıyor ve toplantının bittiğini ifade ederek yine kendi içinde bir çelişki örneği sergiliyor ve bu konuda verdiği bilgilerin sağlıksız ve hilaf-ı hakikat olduğunu adeta kendi kendine itiraf ediyordu.

Dördüncü; ifade edilmesi gereken şudur ki; yukarıda zikrettiğimiz gibi, bu kitabı yayına hazırlayıp notlayan kişi Kürt Ulusalılığı üzerine çokça kitaplar yazmış olan *Mehmet Bayrak*'tır. Kürdistan Teali Cemiyetinden bazı kimselerin King-Crane heyeti ile yaptığı bu görüşme hakkında hatalı bilgiler veren Zinar Silopi'nin kitabını notlayan Mehmet Bayrak; kendi yazmış olduğu "*Kürtler ve Ulusal Demokratik Mücadeleleri Üstüne*" adlı kitabında ise bu olaydan bahsederken, toplantı hakkında Zinar Silopi'nin verdiği bilgilerden ima ile dahi olsa bahsetmemiş, âdeta esamesini bile okumamıştır.⁵

Yapılan bütün bu tahliller ve tahliller sonucu ortaya çıkan tespitler göz önüne alındığında; Kürdistan Teali Cemiyeti ile Amerikan İnceleme Kurulu olan King-Crane Komisyonu arasında 4 Ağustos 1919'da yapılan toplantıya katılanlar arasında Bediüzzaman'ın da olduğunu ifade eden bütün eserlerin kaynak gösterdikleri kitap olan Zinar Silopi'nin "**Doza Kürdistan**" kitabında geçen bu olayla ilgili bilgilerin, tarih bilimi açısından itibar edilecek bir yanı olmadığı ortaya çıkmıştır.

Dipnotlar:

1. *Metin Ayışığı, Kurtuluş Savaşı Sırasında Türkiye'ye Gelen Amerikan Heyetleri, s.75.*
2. *İkdam, 2 Haziran 1919.*
3. *Mine Erol, Türkiye'de Amerikan Mandası Meselesi, s.62; Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Günlüğü-II, s.14.*

4. Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler-II*, s.204.

(*). Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*; İsmail Göldaş, *Kürdistan Teali Cemiyeti*; Oğuz Aytepe, *Tarih ve Toplum Aylık Ansiklopedik Dergi Sayı 174* vd.

5. Mehmet Bayrak, *Kürtler ve Ulusal Demokratik Mücadeleleri Üstüne*, s.100-101.